

AJANKOHTAISTA

Tiede, politiikka, sivistys – Joensuu yliopisto alueellaan

Laura Kolbe

Tämä esitys on laadittu Joensuun yliopistossa 4.11.2009 pidetyn puheen pohjalta. Puheen jälkeen julkistettiin FT Arto Nevalan kirjoittama Joensuun yliopiston 40-vuotishistoriateos. Joensuun yliopisto lakkasi olemasta 31.12. 2009, jolloin siitä tuli osa uutta Itä-Suomen yliopistoa.

Suomen historiaa voidaan lukea kertomuksena koulutuksesta, sivistyneistöstä ja koulutetun väestönsosan halusta vaikuttaa yhteiskunnallisiin oloihin. Jo J.V. Snellmanin teksteistä alkaen on perusviesti ollut samansuuntainen. Tieteellä ja tieteeseen perustavalla opetuksella on ollut tavoitteena kasvattaa nuorisoa ”isänmaan ja ihmiskunnan palvelukseen”, toimimaan yhteisen hyvän edistämiseksi ja parantamiseksi. Tämä prosessi on Turun akatemian perustamisesta lähtien kietonut yhteen sekä kansallisia että kansainvälisiä piirteitä. Sivistys käsitteenä on ollut voimakkaasti läsnä pohdittaessa yliopistojen ja korkeakoulujen asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Sivistykseen kuuluu tiedon ja tieteen arvostaminen. Tiede sellaisenaan edustaa kansalliset rajat ylittävää, universaalia pyrkimystä etsiä totuutta. Prosessi on jatkuva, sillä tiede, totuus ja tulkinta muuttuvat alati. Tiede muuttui patrioottiseksi samalla kun se järjestäytyi paikallisesti. Historiasta löytyy poliittisia murroskohtia, jolloin koulutettu yliopistosivistyneistö ja vapaamielisesti ajatteleva älymystö on jättänyt pysyvän jälkensä maamme historiaan. Näin oli 1860–1880-luvulla, jolloin kansalaisyhteiskunta järjestäytyi ja moderni puoluelaitos syntyi. Välittömästi vuoden 1917–18 jälkeen monet akateemiset opettajat ja ylioppilaspoliitikot rekrytoituivat korkeisiin valtiollisiin, hallinnollisiin ja poliittisiin tehtäviin.

Yliopistoyhteisön – professoreiden ja ylioppilaiden – merkitys oli huomattava jälleen 1950- ja 1960-luvulla, kun asetettiin modernin hyvinvointivaltion ideologiset ja konkreettiset tavoitteet. Samalla yliopistolta katosi, tai siltä tietoisesti otettiin, asema vapaana mielipi-defoorumina ja ”puolueena”. Yhteiskunnallisen edistyksen eturintamaan nousivat poliit-

Laura Kolbe Joensuussa järjestetyssä yliopistohistorian tutkijoiden tapaamisessa (toukokuu 2009). Kuva: Risto Ikonen

tiset puolueet, ay-liike ja keskitetty hallintojärjestelmä. Tästä maaperästä syntyivät 1970-luvulla kansallinen tiedepolitiikka ja tieteen poliittiset ohjausjärjestelmät. Ne tähtäsivät tutkimuksen edellytysten määrälliseen parantamiseen. Tavoitteena oli samalla hyödyntää tutkimusta yhteiskunnan eri tahoilla. Tiede lähti erikoistumaan ja tutkimusalat sektoroitumaan. Tutkijayhteisö paisui ja tieteellinen työ muuttui virkamiesmäiseksi. Tutkijoista tuli tietotyöläisiä.

Kun tieteestä tehtiin yhteiskuntapolitiikan osa-alue, muuttuivat yliopistot kansantalouden erillislaitoksiksi. Tänäpä tietoa tuotetaan enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Yliopistojen ja korkeakoulujen rinnalle ovat nousseet monet kansalliset, maakunnalliset, alueelliset ja kunnalliset tutkimus- ja kehittämislaitokset. Tutkimusta tehdään valtionhallinnon erillislaitoksissa, ministeriöissä, eri hallinnonaloilla, kaupunkien tietokeskuksissa, arkistoissa, pankkien ja elinkeinoelämän tutkimuslaitoksissa. Nuorempia ja vanhempia tutkijoita palkataan tilasto- ja tutkimuskeskuksiin, Sitraan, Evaan, Etlaan, Stakesiin, palkansaaajajärjestöihin ja ammattiyhdistysliittoihin. Julkishallinto, akatemit, säätiöt, tiedeseurat, rahastot, yritykset ja muut vastaavat rahoittavat tutkimustyötä. Kirjastojen hyllyt täyttyvät lukemattomista julkaisusarjoista, joissa päättäjille tarjotaan alan uusinta tutkimustietoa. Tiedevalopohjaiset aikakauskirjat, tieteen yleislehdet ja nykyään myös internet kokoavat ja jakavat tutkimustietoa. Sirpaloituminen ja volyyymi panevat pohtimaan laatua ja sisältöä: mistä kasvaa tutkijan yhteiskunnallinen vastuu ja halu vastata yhteiskunnallisiin haasteisiin?

Sivistys ja tietopääoma

Teollisen ajan koulutussuunnittelu ei vastaa aikamme globaalitalouden haasteisiin. Siksi kysymykset tiedon sisällöstä, kasvatuksen tavoitteista ja opiskelun sivistyksellisistä päämääristä ovat ajankohtaisia. Ne puolestaan edellyttävät näkemystä tulevaisuudesta. Minkälaisia suomalaisia me haluamme nuorisosta kasvattaa? Mitä tiedollisia ja taidollisia valmiuksia haluamme heidän oppivan? Peruskysymykset yksilöllisyyden, kansalaisuuden ja yhteisöllisyyden asemasta kiinnostavat monia nuoria ihmisiä. Näihin kysymyksiin kurittomat ylioppilaat haluavat vastauksia yliopiston johdolta, byrokraateilta ja poliitikoilta. Kepillä ja piiskalla ei pitkälle pärjätä yliopistoyhteisössä! Kannattaisi vaihteeksi kokeilla ”isänmaan toivojen” näkemysten kunnioittamista.

Kysymys tiedon sisällöstä ja sivistyksestä on mitä suurimmassa määrin pedagoginen. Ensinnäkin, tieto ja sivistys ovat historiallisia käsitteistä. Puhuessamme niistä kannamme mukana koko länsimaisen kulttuurikehityksen perinnettä yllä mainitusta Aristoteleen hyvän elämän filosofiasta alkaen ja paikallispohjaiseen Snellmaniin päättyen. Eikä pelkkä kulttuurinen menneisyydenhallinta riitä. Keskustelu tiedosta ja sivistyksestä edellyttää meiltä näkemystä myös tulevaisuuden suunnasta. Joudumme vastaamaan kysymykseen: minkälaisia suomalaisia me haluamme kasvattaa tulevaisuutta varten? Mitä tiedollisia ja taidollisia valmiuksia haluamme heidän oppivan?

Tieto muuttuu, mutta ihmisenä olemisen reunaehdot ovat säilyneet. Suomen kaltaisessa pienessä maassa kansallinen voimavara on ollut sivistyneistössä ja lukeneistossa. Näin on edelleenkin. Kun aikamme on kovin suoritus- ja yksilökeskeinen, ei tilaa ole jäänyt ihmisen moraalisisille, henkisille ja retorisisille ominaisuuksille – puhumattakaan, että niitä erityisesti opetettaisiin tai harjoitettaisiin koulussa, yliopistoissa ja korkeakouluissa. Kansainvälistyvässä maailmassa tarvitaan tietoa, taitoa ja tapoja olla ihmisiksi. Vastuulliseksi aikuiseksi ei opita pönttämällä vaan tekemällä, mieluiten yhdessä muiden kanssa. Opiskeluvuosien aikana aktivoidutaan yhteiskunnallisesti, harjoitellaan yhteisöllisyyttä ja opitaan hoitamaan

omia asioita. Elämä itsessään vie aikaa. Siksi nuoret ihmiset eivät suostu elämään asetettujen aikarajojen mukaan. Ihmisyyden harjoittelun tulee mahtua tulevaisuudessakin opiskeluaikaan.

Historia on aaltoliikettä. Viime aikoina sivistys ja kulttuuri ovat kokeneet renessanssin. Tälle on selvä yhteiskunnallinen tilaus. Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana on jouduttu pohtimaan kansallisten identiteettien, paikallisuuden ja kulttuurisen jatkuvuuden merkitystä. Sivistyksen *revival* voidaan nähdä myös 1900-luvun lopun tekniikkauskon vasta-reaktiona. Uusi uljas globaali Suomi piti rakentaa teknologisen osaamisen varaan. Kun tekniikan ja tiedon korostamisesta ja it-välineistä ei sittenkään löytynyt onnelaveturia, vaan tuli kansainvälinen lama, on palattu peruskysymysten äärelle pohtimaan ihmisenä olemista, moraalia, tapoja (*mores*, lat. 'tavat') ja sivistystä. Tälle tielle meidät on johdattanut myös maailman polarisoituminen, voimapolitiikka ja 2000-luvun alun uusmilitarismi. Tänään peräänkuulutamme yksilön vastuuta kollektiivista.

Meillä Suomessa sivistyksellä on ollut merkittävä rooli sekä kansallisvaltion että myöhemmän hyvinvointivaltion rakentamisessa. Sivistysaatteen vimalla meillä on polkaistu käyntiin kansanliikkeitä, perustettu puolueita ja yhdistyksiä sekä organisoitu kouluja, kansansivistystä ja oppilaitoksia. Sivistys on samaan aikaan ollut – ja molemmilla kielillä! – sekä prosessin aikaansaaja että tavoiteltava ideaali. Se oli henkinen tila, tietojen, kykyjen ja kulttuurisen osaamisen yhdistelmä. Sivistykseen meillä yhdistetään ajatus kasvatuksen myötä omaksutuista tiedoista, taidoista ja tavoista. Sivistys ei ole pintaa vaan syvällisesti elämäntapaan ja olemiseen vaikuttava asia. ”Sivistys on sitä, mitä jää jäljelle kun kaikki muu on riisuttu pois”, päätti Helsingin yliopiston rehtori Ilkka Niiniluoto muutama vuosi sitten ensimmäisen avajaispuheensa. Niiniluoto samassa hengessä kuin Snellman, jonka 200-vuotisjuhlaa ensi vuonna vietetään.

Sivistys on ollut eurooppalaisen ihmisyyden tunnus vuosisatojen ajan. Sivistyneeksi kutsutaan henkilöä, joka tuntee oman kulttuurin, on kiinnostunut oppimisesta, hallitsee tavat, mutta toimii tarvittaessa myös perinnettä uudistaen. Suomessa sivistys on ollut sidoksissa koulutukseen ja kulttuuriosaamiseen. Kansallinen terminologia sävyttyy näistä molemmista. Meillä puhutaan sivistysstrategiasta, sivistysyliopistosta, eduskunnassa toimii sivistysvaltiokunta, monissa kunnissa on sivistyslautakunta ja niin edelleen. Sivistynyt on se, joka ottaa osaa yleiseen keskusteluun. On selvää, että sivistykseen kuuluu myös vahva humanistinen painotus. Se korostaa ihmiseen liittyvää ajattelua, tutkimusta ja toimintaa. Siinä on myös sivistyksen pohjimmainen heikkous. Monien, erityisesti ns. kovien talous-, tekniikka- ja sosiaalialojen silmissä sivistyspääoman hankkiminen näyttää ”hyödyttömältä”.

Jos sivistys ymmärretään tietopääomaksi, tämän päivän ongelma on tiedon suuri määrä, sen hajanaisuus ja hajautuneisuus. Tieto ja sen liiallinen korostuminen 1990-luvun vahvassa tietoyhteiskunta-ajattelussa on vaikuttanut siihen, että tuntumamme eurooppalaisen kulttuurin toiseen valtavirtaan, kriittiseen ajatteluun, tiedonjanoon ja intellektuaaliseen luovuuteen on ohentunut. Puhe sosiaalisesta pääomasta, sivistysyliopistosta ja innovaatioista korostaa juuri tätä ulottuvuutta. Sirpaloituneessa maailmassa tarvitaan toki tietoa, tiedettä ja tutkijoita. Mutta elämänhallinta edellyttää myös inhimillisten kykyjen ja taitojen, asenteiden ja arvojen jatkuvaa uusittamista ja niiden moraalisen perustan pohtimista. Tarvitaan myös tutkijoiden rohkeutta puhua alansa asiantuntijana ja kansalaisena. Me kaikki osaamme tämän kansallisen mantran: Suomen kaltaisen pienen maan kansallinen voimavara on sivistyneistö ja lukeneisto. Näin on edelleenkin. Sivistyksen kyky selvitä tulevaisuudesta liittyy yliopiston pedagogiseen perustehtävään.

Yliopistolla on aina paikkansa!

Yliopistoperinteen muodostuminen Euroopassa on liittynyt tilaan ja paikkaan. Yliopistoja on perustettu kaupunkikeskustoihin – mannereurooppalainen traditio – tai kaupunkien tuntumaan – anglosaksinen traditio. Perustamishistoria on usein samantyyppinen. Euroopan vanhimmat yliopistot saivat maalliselta tai kirkolliselta ruhtinaalta erioikeudet, statuutit ja menosäännön. Ne saivat myös osansa kruunun tai kirkon vuosituloista ja niillä saattoi olla omia verotuloja. Yliopistot hankkivat aikaa myöten kiinteää omaisuutta, kuten tiloja, rakennuksia, laitteita ja kirjastoja. Se mahdollisti autonomian sekä kollegiaalisen ja konsistoriaalisen hallintotavan. Yliopistorakennusten rajaamaan kaupunkitilaan ovat sijoittuneet akateemiset juhlat ja manifestaatiot, mielenosoitukset ja kulkueet. Ne ovat leimanneet kaupunkien elämää ja antaneet niille yliopistollisen leiman.

Suomessa leimaa monipuolinen akateeminen rakennusperintö vahvasti sekä pääkaupungin että muiden korkeakoulukaupunkien katukuvaa. Monet rakennukset Turussa, Helsingissä, Oulussa, Jyväskylässä, Lappeenrannassa ja täällä Joensuussa ovat osa kansallisen arkkitehtuurin historiaa. Varhaishistoria, yliopiston muutto Turusta Suomen suuriruhtinaskunnan uuteen pääkaupunkiin Helsinkiin vuonna 1828, leimaa edelleenkin akateemisen elämän henkeä. Yliopiston päärakennuksen paikka oli vastapäätä Senaattia uuden Suurtorin laidassa, siis kaupungin keskellä.

Korkeimpaan opetukseen liittyvät mielikuvat konkretisoituvat rakennuksissa ja akateemisissa traditioissa. Tänä vuonna on eletty suurta muutoksen aikaa, kun kansallinen yliopistouudistus on toteutumassa. Ylemmän opetuksen tavoitteenasettelu on jo vuosia hoidettu muualla kuin akateemisen yhteisön sisällä. Modernin yhteiskunnan tuottavuuteen, tehokkuuteen ja järjeistämiseen liittyvät mallit tuotiin yliopistoihin ja korkeampaan opetukseen jo aikaa sitten. Modernisaatio edisti tulos- ja suunnitteluajattelua. Missään ei puhuta laadusta, sisällöstä, yhteisöllisyydestä, sivistyksellisistä tavoitteista. Yliopistoyhteisöllisyys on hajoamassa. Runsaasti opetusta, opintoneuvontaa ja tiedottamista on jo siirretty verkkoon. Sähköposti on korvannut opettajan ja oppilaan kohtaamiset. Tietotekniikan kehitys ja kirjastojen keskittämismvimma ovat tuhoamassa siitä loputkin. Yliopiston oppimiskeskus on jo imuroinut opiskelijat laitoksilta.

Yliopisto ei ole tuotantolaitos tai tehdas. Se on sivistykseen ja kansalaisuuteen kasvattava yhteisö. Akateeminen väki on poikkeuksellisen työsuuntautunutta, lojaalia ja yhteisöön-sä sitoutunutta. Saanen siteerata J.V. Snellmania, jonka *Kootut teokset 14* lepää juuri työpöydälläni. Lähtöteksti on peräisin vuodelta 1857.

[-] Tieteellistä tutkimusta ei voi harjoittaa hiljaisuudessa kuten hyväntekeväisyttä; sen luontoon kuuluu ilmoittaa itsestään ja etsiä julkisuutta. Ja vaikka tiedemies odottaa tutkimuksensa tuloksille ratkaisevaa hyväksyntää tai hylkäästä tasaveroisilta kumppaneiltaan, ei ole epäilystäkään siitä, että suuren yleisön kiinnostus hänen tutkimuksiinsa tuo niihin lisää eloa. – Ihmisten toiminta ei ylipäänsä koostu irrallisista, riippumattomista palasista, vaan sitä johtavat hänessä vallitseva henki ja luonne. (Kootut teokset 14, 354.)

Mitä sanottavaa yliopistolla, korkeimmalla opetuksella, on tässä ajassa? Puhe yliopistossa on tänään joko puhetta huipuista tai saarnaa opetuksen tehostamisesta. Korkeampaa koulutusta koskeva puhe on muuttunut puheeksi numeroista, tilastoista, tuottavuudesta ja tavoitteista. Avainsana on ollut Bologna. Se on kaikkialla Euroopassa muuttanut yliopistot tuotantotehtäiksi ja massakoulutuspaikoiksi. Opintoaikoja kiristetään, vaatimuksia madalletaan, suorituksia yhteismitallistetaan.

Joensuu yliopistokaupunkina

Alueellinen ja maakunnallinen identiteetti on perustunut sivistyksellisiin tekijöihin, huolenpitoon kokonaisuuden eduista. Itä-Suomen kulttuurisen vaikutuksen verkosto kietoutui paikallisiin toimijoihin. Kansanvalistuksen ja -sivistyksen maaperästä kasvoivat paikalliset seminaarit. Sortavalan seminaari perustettiin 1880. Sotien myötä toiminta siirtyi ensin muiden Suomen seminaarien yhteyteen, lopulta vuonna 1953 Joensuuhun. Sotien jälkeisessä muuttuneessa tilanteessa, vuonna 1947, Sortavalan seminaarista tehtiin Itä-Suomen seminaari. Opinahjosta, ja siihen kietoutuneesta ”hengestä” muodostui uuden Joensuun korkeakoulun perusta, kun seminaarin toiminta vuonna 1970 päättyi. Jatkuvuutta uuden ja vanhan välillä osoitti se, että seminaarin opiskelijat, henkilökunta, rakennukset ja irtaimisto siirtyivät kitkattomasti osaksi Joensuun korkeakoulua.

Joensuun yliopisto oli 1960-luvun kehitysoptimismien lapsi. Kun lait Joensuun ja Kuopion korkeakoulujen perustamisesta vahvistettiin keväällä 1966, oltiin Suomessa kehittämässä pohjoismaisen mallin mukaista hyvinvointivaltiota. Tavoitteeksi tuli agraaripohjaisen Suomen nykyaikaistaminen länsimaisin tunnuksin. Maatalousvaltainen yhteiskunta kaupungistui, teollistui ja muuttui palveluvaltaiseksi. Taloudellista nousukautta tuki henkinen optimismi ja uudistustahto. 60-luvun murros pani yhteiskunnan kaikki kerrokset liikkeelle. Tästä dynamiikasta muodostui aluksi uuden ja vanhan samanaikainen rinnakkaiselo. Seuraavalla vuosikymmenellä tulivat poliittiset konfliktit jäsentämään uuden yhteiskunnan muotoa.

Sosiaalinen maaperä muuttui nopeasti 1960-luvulla. Suomalainen agraaripohjainen elämisen ihanne ja perhekäsitys joutuivat kovan kritiikin kohteeksi. Tieteellinen rationaalisuus ja radikalismi yhdistyivät kaikkialla Länsi-Euroopassa. Uskottiin tieteen ja tiedon voimaan yhteiskunnallisena uudistusvoimana, uskottiin koulutukseen sosiaalisten erojen tasoittajana. Tarvittiin tutkijoita ja opettajia. Kun Joensuun korkeakoulun toiminta alkoi vuonna 1969, keskityttiin ensimmäisenä vuonna lähinnä kansakoulunopettajien täydennyskoulutukseen. Koulutus oli avainsana, jonka uskottiin lisäävän ryhmien välistä vuorovaikutusta ja liikkuvuutta. Ajattelun yhdenmukaistamisen sijaan oli hyväksyttävä moniarvoisuus, joka ristiriitaisuudestaan huolimatta voisi yhdistää kansakuntaa. Moniarvoisuuteen kuului alueellinen tasapaino. Aikakauden muut raamit muodostuivat valtiollisen itsenäisyyden takaamisesta, rauhanomaisesta sisäisestä kehityksestä ja kansantalouden vakaasta kasvusta.

Joensuun korkeakoulun osastojako syksyltä 1970 osoitti, minkälaiseen koulutukseen haluttiin panostaa. Korkeakoulussa oli kaikkiaan viisi osastoa: kasvatustieteen, fennistiikan ja historian, uusien kielten, biologian ja maantieteen sekä matematiikan, fysiikan ja kemian osastot. Paikallista panostamista osoitti Karjalan tutkimuslaitoksen toiminnan aloittaminen. Uutta aluevaltausta merkitsi vuonna 1973 perustettu oma tutkimusasema. Se sai sijaintipaikakseen Mekrijärven vanhan kansakoulun, jonka Ilomantsin kunta oli vuotta aiemmin luovuttanut Joensuun korkeakoulun käyttöön. Vuonna 1973 annetun opettajankoulutuslain myötä Joensuu sai opettajankoulutuslaitoksen ja Savonlinnan seminaari liitettiin korkeakouluun Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksena. Samalla harjoittelukoulut tulivat osaksi korkeakoulua. Joensuu alkoi profiloitua monipuolisena ja vetovoimaisena korkeakoulukaupunkina.

Kun korkeakoulu vuonna 1984 muutettiin yliopistoksi, oli Joensuulla tarjota tiedekunta-pohjalta monipuolista akateemista opetusta ja tutkimustoimintaa. Ensimmäinen promootio kulkueineen oli nähty Joensuun katutilassa jo keväällä 1979, tämä akateeminen perinneta-pahtuma osoitti toiminnan vakiintumista. Seuraavalla vuosikymmenellä koettiin laajentumisen ja vakiintumisen aikakausi, kun yliopiston yhteyteen saatiin muun muassa metsäope-

tusta ja kääntäjäkoulutusta. Sittemmin yliopiston tuli ortodoksisen teologian laitos ja perinteentutkimuksen oppiaine. Kun yliopisto vuonna 2009 juhli näyttävästi 40-vuotista taivaltaan, voitiin todeta, että se oli toteuttanut akateemista sivistystehtäväänsä alueellaan ja kaupungissaan onnistuneesti. Yliopisto oli pitänyt yllä maakunnan vireyttä ja antanut Joensuulle sivistyksen komean maanmerkin, elävän ja vetovoimaisen kampusalueen. Uudelle vuosikymmenelle, 2010-luvulle, Joensuun yliopisto astuu kypsään ikään ehtineenä, vahvana oppi-instituutiona.

FT Laura Kolbe on Euroopan historian professori Helsingin yliopistossa

Kyläkouluverkko tuhoutumassa – koulujen lakkauttaminen jatkuu kiivaana

Outi Autti & Eeva Kaisa Hyry-Beihammer

Suomalaiset pienet koulut ovat ahdingossa. Viimeksi kuluneiden lähes kahden vuosikymmenen aikana Suomen pienistä kouluista on lakkautettu 65 %. Vuonna 1991 Suomessa oli 2093 pientä koulua ja vuonna 2009 enää 738. Lakkautetut koulut ovat useimmiten pieniä kyläkouluja, mutta uhanalaisia näyttävät olevan myös kaupunkien pienet koulut. Aintulatuinen pienten koulujen verkosto on tuhoutumassa.

Kyläkoulujen lakkauttamispäätösten takana ovat yleensä olleet pelkät taloudelliset laskutoimitukset, syvällisempää arvokeskustelua ei ole käyty lainkaan. Myös kyläkoulujen tutkimus on Suomessa vähäistä. Suurin osa tutkimuksesta on tehty yli kymmenen vuotta sitten. Merkittävin alan tutkija Suomessa on Esko Kalaoja, joka on tutkinut pienten koulujen pedagogiikkaa (Kalaoja 1988a, 1990a) ja koulun ja paikallisen yhteisön suhdetta (Kalaoja 1988b, 1990b). Olisi tärkeää saada lisätietoa pienten kyläkoulujen vaikutuksesta oppilaiden, opettajien ja kyläläisten elämään, samoin kuin siitä, millaista on opettaa, oppia ja kasvaa pienen kyläkoulun yhdysluokassa.

Katsauksessamme tarkastelemme kyläkoulujen erityispiirteitä, niiden merkitystä ja koulujen lakkauttamisiin liittyvää keskustelua. Katsausta varten on käyty läpi Tilastokeskuksen koulutustilastoja vuodesta 1990 alkaen. Tarkasteluun on otettu mukaan peruskoulujen luokat 1 – 9 sekä perusopetuksen erityisluokat Suomessa. Tilastoista on poimittu luvut perusasteen koulujen lukumääristä ja lakkauttamisista. Lakkautettujen koulujen lisäksi on mukaan laskettu toisiin kouluihin yhdistetyt perusasteen koulut. Tarkastelemme koulujen lukumääriä ja lakkauttamisia paitsi koko maan osalta, myös erikseen Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntien[1] osalta.

Entiset Lapin ja Oulun läänin alueet on otettu erikseen tarkasteltavaksi omista tutkimusintresseistämme johtuen. Olemme kiinnostuneita syrjäisten, pohjoisten alueiden muutoksesta, pienten koulujen pedagogiikasta sekä koulun ja paikan merkityksestä alueiden hyvinvoinnissa. Lisäksi kiinnostuksen kohteena ovat asukkaiden vaikuttamismahdollisuudet